

Motion till riksdagen 2013/14:C221

av Jan Lindholm m.fl. (MP)

Lokalisering av handel

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om riskerna med växande extern handel.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av utvecklad närservice i det långsiktigt hållbara samhällsbyggandet.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att miljökonsekvensbeskrivningar måste föregå etableringar av externa köpcentrum.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett moratorium om fem år då man inte tillåter att några nya externa köpcentrum byggs.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att utreda hur en långsiktigt hållbar miljö- och klimatsmart handelsstruktur med social hänsyn kan utvecklas.

Tidigare behandling

Motioner med snarlika förslag har tidigare avslagits av riksdagen såväl med mer ingående motivering som genom förenklad behandling. Framställningen är därför inte ny. Med åren blir det dock allt mer uppenbart att det samhälle vi byggt och fortfarande bygger vidare på är svårt att förena med de krav som hållbarhet i ett längre perspektiv innebär. Trenden mot ökad extern handel innebär många problem och motionens förslag känns därför mer nödvändiga för vart år som går.

Fel! Okänt namn

Bakgrund

I många kommuner pågår en snabb etablering av externa köpcentra. Istället för satsningar på kommunens befintliga primära och sekundära centrum tillåter kommunerna att privata aktörer anlägger storskaliga butikskomplex utanför tätorterna. Butiksytorna blir på så vis billigare per kvadratmeter för handlarna som kan exponera fler varor, vilket antas öka försäljningen. Ökade försäljningsvolymerna kan rimligen inte vara ett kommunalt intresse varför tillståndsgivning för den typen av handelsområden kan hävdas strida mot kommunallagen.

För att besöka den typen av handelsområden krävas oftast bil vilket kan uppfattas som diskriminerande. Under alla omständigheter drabbar denna utveckling unga och gamla samt svaga grupper extra tydligt. En konsekvens av etableringen av dessa externa handelsområden är nämligen att närhandeln utarmas. Det blir allt svårare att upprätthålla en godtagbar service för dem som inte kan ta sig till externa köpcentrum, och därmed hänvisas de till det lokala centrumet som får ett allt mindre underlag för sin verksamhet. De redan utsatta straffas dubbelt.

Riskerna

Områden vars närservice försvagas upplevs som mindre attraktiva att bo i. Att stärka den lokala servicen är därför mycket angeläget för att utveckla alla bostadsområden. I synnerhet är det viktigt för äldre och rörelsehindrade att enkelt kunna ta del av privat och offentlig service i sitt närområde, men också för barnfamiljer vars vardag ofta består av ett komplext logistiskt pussel. Att slippa en lång resväg för att ta del av service underlättar människors vardag och är nödvändigt om vi ska klara klimatmålet. Att äldre människor ges möjlighet att handla mat lokalt är samhällsekonomiskt lönsamt eftersom kommunen slipper ordna med transporter av varor till dem som bor långt ifrån en mataffär. Det är uppenbart att samhällets kostnader för stöd till äldre som bor i områden med vikande närservice ökar. För många äldre är besöken i den lokala matbutiken en viktig del av de dagliga sociala kontakterna. Även ur ett klimatperspektiv är det fördelaktigt om varorna körs kollektivt till närbutikerna i större fordon i stället för att varje konsument själva skall stå för den transporten i egen bil.

Näringslivet och inte minst de stora märkeskedjorna är den starka parten och kommunerna den svaga när det gäller att planlägga handel och service. Tyvärr faller kommunerna ofta för näringslivets kortsiktiga ekonomiska glädjekalkyler. Problemet är inte bara en fråga om makt över planprocessen utan även en fråga om att våga låta de övergripande målen få genomslag i den vardagliga planeringen. Det kan även vara konkurrens mellan kommuner om investeringar som gör att de långsiktiga ambitionerna offras till förmån för kortsiktiga jobb.

I takt med att när servicen tynar bort somnar samhället in. Mötespunkter försvinner, främlingskapet ökar, identiteten blir svagare. Det blir inte bara svårare att få vardagen att fungera, livet blir även mer innehållslöst och tråkigt. Riksdagen bör ge regeringen till känna som sin mening vad som här har sagts om riskerna med växande extern handel.

Utveckla när servicen

Staten måste utveckla de övergripande målen om långsiktig hållbarhet i samhällsbygget så att de blir konkretare och tydligare. Staten måste även använda länsstyrelserna mer aktivt för att hävda dessa mål samt för att stötta kommunerna att upprätthålla omställningsarbetet. Staten måste bygga ut sin kapacitet och kompetens för att kunna agera i tid när så behövs för att inte byggande som strider mot omställningsarbetet ska hinna startas. Miljörörelsen kan här troligen vara en kompetent samarbetspartner.

Riksdagen bör ge regeringen till känna som sin mening vad som i motionen anförs om ett kraftfullare agerande från statens sida för att hävda det långsiktigt hållbara samhällsbyggandet.

Fördjupa konsekvensanalysen

Det hävdas ofta att etablering av externa köpcentrum skapar nya arbetstillfällen i kommunen. Vi vet dock att så inte är fallet. I kommuner där externa köpcentrum har etablerats har man sett att för varje arbetstillfälle som skapas försvinner minst ett arbetstillfälle i någon annan butik. Detta innebär att även personalen får en längre väg till arbetet, vilket slår hårt mot den stora grupp ungdomar som arbetar i butiken men inte har tillgång till bil. Miljöpartiet anser inte att kommunala och statliga resurser ska gå till att anlägga vägar som behövs för att etablera nya externa köpcentrum. Det offentliga ska inte betala för att invånarna ska få en sämre tillgång till service. Den nya infrastruktur som behövs innebär också i sig en onödig ökning av miljöbelastningen. Miljöpartiet vill att etablering av externa köpcentrum ska föregås av en miljökonsekvensbeskrivning där alla konsekvenser av etablering utreds, från markutnyttjande till ökade transporter och socialt utanförskap samt att etablering ska kräva en särskild tillståndsprövning utifrån miljökonsekvensbeskrivningen. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Moratorium mot nya externa köpcentrum

Problemet med externa köpcentrum är interkommunalt. När en kommun etablerar ett externt köpcentrum ger det negativa konsekvenser även för angrän-

Fel! Okänt namn på

sande kommuner vars centrum får färre besökare och blir mindre attraktivt. I värsta fall uppstår en situation där kommunerna konkurrerar mot varandra genom att etablera den ena lågprisbutiken efter den andra i svårtillgängliga lägen. Även en onödig kamp om arbetstillfällen mellan kommunerna kan uppstå, på bekostnad av invånarnas tillgång på god service. Även av den anledningen är det viktigt att staten vidtar åtgärder mot etablering av externhandel och att ett tillfälligt stopp för etablering av externa köpcentrum införs i väntan på förslag till hur etablering av externhandel mer permanent kan motverkas. Mot bakgrund av detta kan det vara motiverat med ett moratorium om fem år då man inte tillåter att några nya externa köpcentrum byggs. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

En miljö- och klimatsmart handelsstruktur

Den tidsfrist som ett femårigt stopp för utbyggnad av externa köpcentrum ger måste utnyttjas för att snabbtreda vad en långsiktigt hållbar, miljövänlig och klimatsmart handelsstruktur är.

Med en åldrande befolkning, med fler tillgänglighetsproblem, med ett allt mer oberäkneligt klimat och med hårdnande krav på minimal omgivningspåverkan och resurssnåla lösningar blir handeln en viktig del av utformningen av framtidens byggda miljö. Den måste då ses i ett helhetsperspektiv så att handelns utformning och struktur bidrar till att hantera alla de utmaningar vi står inför.

Riksdagen bör ge regeringen till känna som sin mening att en utredning bör tillsättas för att bringa klarhet i frågan om hur en långsiktigt hållbar, miljö- och klimatsmart handelsstruktur med social hänsyn kan utvecklas.

Stockholm den 25 september 2013

Jan Lindholm (MP)

Jonas Eriksson (MP)

Stina Bergström (MP)